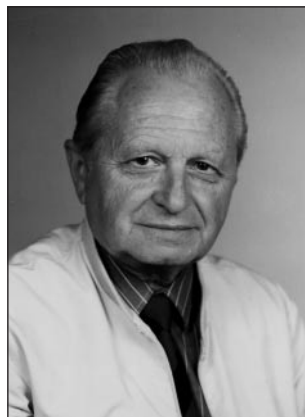

Súlyos vesztés érte a hazai agrárkutatást és felsőoktatást: rövid betegség után életének 81. évében, 2009. február 17-én, váratlanul elhunyt Sáringer Gyula akadémikus, a Pannon Egyetem Georgikon Karának emeritus professzora, számos hazai és külföldi tudományos társaság tagja. Életútját 20. századi történelmünk emberpróbáló eseményei és torz ideológiai méltánytalanul rögzössé tették.

SÁRINGER GYULA

1928–2009

A Zala megyei Magyar-szerdahelyen 1928. december 2-án született ötödik generációs pedagógus családban, de a Somogy megyei Nagybjomban nőtt fel, ahová édesapját 1929-ben katolikus kántortanítónak hívták meg. Minthogy a kántortanítóknak javadalmi föld járt, a gyerekek a gazdálkodás mindennapjaiban részt véve nőttek fel. Sáringer Gyula a szülői házból így kettős elkötelezettséget hozott magával: élete végéig rendületlenül megtartott hitét és a mezőgazdasághoz való vonzódását. Szellemi fejlődésében döntő szerepet játszott a kitérő pedagógusairól híres kaposvári Somssich Pál Állami Gimnázium. Itt érettségizett 1947-ben. Gimnáziumi éveibe azonban beleszólt a világháború: 1944. október végén a nyilasok a tizenhat és negyvennyolc év közötti férfiakat, statárium terhe mellett behívták, majd egy részüket átadták a német hadseregnek kiképzésre és bevetésre. Így került a tizenhat éves fiatal ember egy vasúti transzporttal Wiesbadenbe, majd a már porig bombázott Drezdába. Itt esett szovjet fogságba, de sikerült megszöknie, halálos veszélyek közepette csodával határos módon májusra hazajutnia, és folytatnia gimnáziumi tanulmányait.

Érettségi után az Agrártudományi Egyetem Budapesti Osztályára iratkozott be. A „fordulat éve” (1948) a felsőoktatás teljes politikai átalakítását jelentette. A hallgatók „átvilágításakor” csak azért nem zárták ki – bár „klerikális” mivoltát ismerték –, mert a bizottság kérdésére, hogy mivel szeretne foglalkozni, önkéntelenül a „micsurini biológiát” jelölte meg. Maninger Gusztáv Adolf professzor lelkes előadásainak hatására a rovarant választotta kutatási területéül. Professzora mindent elkövetett, hogy kiemelkedően tehetséges és szorgalmas tanítványa tanársegédként a tanszéken maradhasson, de ezt az egyetem személyzetise megakadályozta, mondván, hogy „nyugatos” nem oktathatja a fiatalokat. A kommunista érában ugyan is megbocsáthatatlan bűnnek számított, hogy a tizenhat éves gyerek, akit a nyilasok közvetítésével a német hadsereg hurcolt el, *nyugatról* tért haza! Végül Manninger professzor közbenjárására 1951. júliusában a Növényvédelmi Kutató Intézet Állattani Osztályára nevezték ki, itt talált szakmai és emberi menedéket.

A burgonyabogár gyors közép-európai terjedése miatt egy 1953-ban hozott KGST-határozat önálló burgonyabogár-kutató laboratóriumok felállítására kötelezte a szocialista államokat. Így jött létre a Növényvédelmi Kutató Intézet keszthelyi laboratóriuma, amely 1952-től 1977-ig működött. Sáringer Gyula tudományos munkásságának legjelentősebb eredményei ebben az időszakban születtek. Ezek birtokában szerezte meg 1957-ben a kandidátusi, 1973-ban a mezőgazdasági tudományok doktora fokozatot.

Kísérletes rovarant kutatásainak központi témája a rovarok nyugalmi állapota (diapauza) volt. A modellként választott húsz gazdaságilag fontos kártevő rovarfajon végzett kísérleteinek eredményeit az 50-es évek közepétől kezdve publikálta. Több rovarfaj esetében világelsőként ismertette a nyugalmi állapot kiváltásában szerepet játszó környezeti tényezők: a fotoperiódus, a fény hullámhossza, a hőmérséklet, a táplálék minősége és a generációs szám jelentőségét. Megállapította, hogy az adott rovarfaj egyedfejlődésének melyik szakasza érzékeny a fotoperiódusra, és hogy ezt a hőmérséklet és egyéb környezeti tényezők hogyan befolyásolják. Kimutatta, hogy a táplálék minősége általában hatástalan a nyugalmi állapot kialakulásában. Az Institut national de la recherche agronomique ösztöndíjával, P. Jourdeuil professzor meghívására, 1964-ben egy évig dolgozott a Toulouse-i Tudományegyetem Biológiai Intézetében. Mintaszerű alapossgal szerkesztett közleményeit mindmáig gyakran idézik világszerte. Kutatási eredményei nemcsak az alaptudományt gazdagították, hanem a kártevő populációk évről évre változó fejlődésmenetének értelmezésével az integrált védekezési módszerek gyakorlati alkalmazását is segítették. Kísérletes rovarökológiai munkássága mellett a hazai kabócafauna taxonómiai feldolgozásában is részt vett: a tudományra és a magyar faunára új fajokat írt le. A Balatoni Intéző Bizottság 1976-ban felkérte a szűnyogkutatás megszervezésére. Az általa vezetett kutatócsoport rövidesen kidolgozta a szűnyogok ellen ma is használt biológiai védekezési módszert.

A keszthelyi laboratóriumban folyó, rendkívül sikeres tudományos munka, amely a 60-as években növénykórtani és rovarfiziológiai tematikával is bővült, több külföldi kutatót is vonzott, akik hosszabb-rövidebb

időre bekapcsolódtak az aktuális kutatási témákba. A hazai agrárkutatás nagy vesztéségre a laboratóriumot 1977-ben fel kellett számolni, ami Sáringer Gyula tudományos munkásságát derékba törte. Minthogy családi okokból nem tudott Budapestre költözni, hogy munkáját a Növényvédelmi Kutató Intézetben folytassa, a minisztérium a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Növényvédelmi Intézetébe helyezte át, ahol azonban laboratóriumok nem álltak rendelkezésére. Ezt a kényszerű kutatási szünetet úgy hasznosította, hogy Balás Gézával, a Kertészeti Egyetem Rovartani Tanszékének professzorával, háromévi megfeszített munka árán megírta az 1069 oldalas *Kertészeti kártevők* című könyvet (1982). A kötet azóta is mind az oktatás, mind a kertészeti gyakorlat nélkülözhetetlen kézikönyve.

Sáringer Gyula született pedagógus volt. Örök kár, hogy „nyugatos” volta miatt a népidemokráciában ezt a képességét nem kamatoztathatta a magyar ifjúság nevelésére. Még a 80-as években sem kapott tanszéket a keszthelyi egyetemen! Itt mindössze arra volt lehetősége, hogy sziszifuszi munkával korszerű rovarant laboratóriumot építsen ki, amelyben 1982 után külföldi és magyar aspiránsokat fogadhatott. Tanítványai sikeres tudományos karriert futottak be, és ma is hálával emlékeznek rendkívüli aspiráns-vezetőjükre, akiből a szilárd hitén alapuló szeretet és a viszonzást nem váró adniakaras sugárzott, és aki a szakmai ismeretekben, a kutatómunka fortélyaiba való bevezetésen túl, kivételesen széleskörű humán műveltségének átadásával is gazdagította őket.

A rendszerváltozás nagy fordulatot hozott Sáringer Gyula életébe: megszűnt másodrendű állampolgári státusa! 1990-ben az Akadémia levelező tagjává választotta; az Agrártu-

ományok Osztályának igen aktív tagja volt. A köztársasági elnök 1993-ban egyszerre adta neki az egyetemi tanári és a Pannon Agrártudományi Egyetem rektori kinevezését. Így hatvanöt éves korára a sors némileg kárpótolta a sok évtizedes mellőzésért, és ha csak rövid időre is, végre tanszékhez jutott, ahol számos PhD-hallgatót sikerült a tudomány és a mezőgazdasági gyakorlat számára kiképeznie.

Bár a nemzet sorsát érintő politikai kérdésekről mindig megvolt a határozott véleménye, politikával aktívan sohasem foglalkozott. Az 1998. évi országgyűlési választásokon sokak kérésének engedve, mégis vállalta a FIDESZ MPP programját, és a párt Zala megyei listájáról bekerült a Parlamentbe. Kevesen tudják, hogy a Parlament Oktatási és Tudományos Bizottságának elismert tagjaként döntő szerepet játszott az agrár-felsőoktatás érdekeinek megvédésében, továbbá, hogy vezető politikusokkal szembeszállva, rendkívül alaposan megindokolt véleményének elfogadtatásával megakadályozta az ágazati minisztériumok és az Akadémia kutatóintézetének az egyetemekhez való csatolását!

Írásaiban és előadásaiban sokszor hangsúlyozta, hogy érdeklődési körének két vonulata volt. Az egyik a növényvédelmi állattani kutatás, a másik a humán tudományokban, különösen a filozófiában, a teológiában és a művelődéstörténetben való elmélyülés. A tudást hordozó könyvet végtelenül nagyra becsülte, otthoni könyvtára mintegy hétezer kötetre rúgott. A magyar irodalmat is jól is-

merre, különösen Németh László munkássága állt hozzá közel. A filozófusok közül gyakran idézte Teilhard de Chardint. Az utóbbi években több alkalommal fejtette ki véleményét a világról, a létezésről. Legutolsó írásában (*Növényvédelem*. 2009. 5. 1, 42.) így vall:

„Nemrégem kérdezte tőlem valaki, hogy a bennünket körülvevő sok-sok technikai csoda mellett mégis miben látom az emberi társadalom jelenlegi baját. Legnagyobb bajnak azt tartom, hogy a mai ember nem látja, talán nem is akarja látni az 'egészet.' Mintha elveszítette volna a 'létezés szemléletét.' Márpedig, ha az egésznek, más szóval a létezésnek nem tulajdonítunk értelmet, akkor a mai napomnak sincs értelme.”

Befejezésül álljanak itt a debreceni egyetemi hallgatók előtt 2007-ben tartott előadásának záró gondolatai:

„...ma már világosan látom, hogy a viharos 20. század második felében, a magam felfogásához híven ragaszkodva, mi tette lehetővé, hogy változatlan nyugalommal végezhettem kutatómunkámat? Nem tudok mást mondani, mint, hogy már fiatalon magamévá tettem a János evangéliumban (14, 27) található jézusi búcsúbeszéd következő sorait: 'Békét hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Nem úgy adom nektek, ahogy a világ adja. Ne nyugtalanodjatok és ne féljetek.' Ez a jézusi béke minden körülménnyel szemben immunissá tett.”

Jermy Tibor
az MTA rendes tagja

Kitekintés

PIROS A NYERŐ

A sportruházat színének a versenyeredményekre gyakorolt hatásáról közöl összeállítást a *New Scientist*. Meglepő módon az utóbbi években több, tudományos folyóiratokban megjelent tanulmány is arra a következtetésre jut, hogy a piros színnek különleges szerepe lehet.

2005-ben brit kutatók egy, a *Nature*-ben megjelent publikációban a 2004-es athéni olimpiai játékokon négy küzdősportban (ökölvívás, szabad- és kötöttfogású birkózás és taekwondo) született eredményeket elemezve már kimutatták a piros szín előnyét. Ezekben a sportágakban a versenyzők sorsolással eldöntve kék vagy piros szerelésben küzdöttek egymás ellen. A várható körülbelül 50–50 % helyett az olimpia összes meccsét tekintve a pirosak 55 %-ban, a szoros mérkőzéseket számolva 62 %-ban nyertek. A szerzők a piros szín evolúciós és kulturális okokból sportolókra gyakorolt pszichológiai hatásában (a piros sok esetben kapcsolatos az agresszióval, dominanciával) vélték megtalálni a magyarázatot. Ezzel szemben *Amikor a bíró vöröset lát...* címmel publikált cikkükben az Universität Münster sportpszichológia tanszékének kutatói azt állítják: a küzdősportokban a piros színben szereplők azért élveznek előnyt, mert a pontozóbírók nekik kedveznek.

A német kutatók videofelvételeket készítettek kék, illetve piros szerelésben lévő, hasonló erősségű versenyzők között zajló taekwondo-menetekről, és ezeket lepontoztatták

negyvenkét tapasztalt pontozóbíróval. Ezután az összes felvételen digitális technikával felcserélték a színeket, a kékből piros lett, a pirosból kék, és így is elvégeztették a pontozást. A meglepő eredmények szerint ugyanazok a versenyzők ugyanazokra a menetekre piros felszerelésben átlagosan 13 %-kal több pontot kaptak, mint mikor kékben voltak.

A kutatók szerint, a színeknek nincs hatásuk, amikor nagy különbség van a küzdő felek között, de szoros mérkőzések ezen is eldőlhetnek. Ezért a további vizsgálatok mellett a szabályok megváltoztatásának szükségességét is felvetik, ami jelentheti például a piros mezek és védőfelszerelések betiltását.

Elkan, Daniel: *Winners Wear Red: How Colour Twists Your Mind*. *New Scientist*. 2009. 2723, 42. <http://www.newscientist.com/article/mg20327232.400-winners-wear-red-how-colour-twists-your-mind.html?full=true>

Hill, Russell A. – Barton, Robert A.: *Psychology: Red Enhances Human Performance in Contests*. *Nature*. 2005, 435, 293.

Hagemann, Norbert – Strauss, B. – Leifling, J.: *When the Referee Sees Red...* *Psychological Science*. 2008. 19, 769–771.

KÖZÖS NYELV

Két, a hangyászmadárfélék családjába tartozó Dél-Amerikában élő madárfaj hím egyedinek területvédő éneke oly mértékben megegyezik, hogy sem az emberi fül, sem a mű-